

Dođru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Büyük Osmanlı Denizcileri
KEMAL REİS
— VE —
BABA ORUÇ
— Ali Rıza Seyfi —

Hazırlayan
Selman SOYDEMİR

ÇAMLICA

İstanbul 2012

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	5
ÖNSÖZ	7

BİRİNCİ KISIM

KEMAL REİS

Tarihçilere Göre Kemal Reis	16
Reis Hakkında Bizim Bilgilerimiz	21
Kitab-ı Bahriye'yi Okuyunca... ..	23
Kemal Reis Hakkında Diğer Delillerimiz	30
Kemal Reis Ne Zaman Vefat Etti?	32
Kemal Reis'in İspanya Seferi.....	35
İnebahtı Muharebesi.....	41
Modon Seferi	49

İKİNCİ KISIM

BABA ORUÇ

Birinci Bölüm	
Dört Asır Üç Sene Evvel.....	53
İkinci Bölüm	
Barbaros Kardeşler	65

Türk Korsanları Afrika Sahillerinde	67
Barbaros Kardeşler Kimdir?	69
Oruç Reis Kolunu Kaybediyor	71
Oruç Reis Cezayir’de	75
Oruç Reis Tilimsan’da	77
Üçüncü Bölüm	
Hücum ve Müdafaa	79
Dördüncü Bölüm	
Namusu mu, Hayatı mı?	91
Beşinci Bölüm	
Son Levha	99

ÖNSÖZ

Tarihimizin belki de en çok ihmal edilen ve en az bilinen sahalardan birinin denizcilik tarihi olduğunu söylersek mübalağa yapmamış oluruz. Dünyanın dörtte üçünün denizlerle kaplı olduğu gerçeğini her düşündüğümüzde bahriye sahasının ehemmiyetini tekrar hatırlıyoruz; fakat ne hikmetse bu sahaya hak ettiği alakayı göstermiyoruz. Tarih boyunca dünyaya hükmeden devletlerin deniz güçleri sayesinde bunu başardıkları, göz ardı ettiğimiz büyük hakikatlerdendir. Çamlıca Basım Yayın tarafından, bahriye tarihimize dair daha evvel Denizler Kahramanı Turgut Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları isimli kitaplar neşredilmişti. Bunların bir üçüncüsü olarak, “Kemal Reis ve Baba Oruç” adlı kitabı neşre hazırlamış bulunuyoruz.

Biri, Sultan İkinci Bayezid devrinin en büyük denizcisi, Osmanlı donanmasının resmî değilse de manevî kumandanı, Burak Reis'in arkadaşı, Pirî Reis'in amcası Kemal Reis; diğeri Barbaros isminin asıl sahibi, Hayreddin Paşa'nın ağabeyi, İspanyolların ve bütün Avrupalıların korkulu rüyası, Cezayir ülkesinin sultanı Oruç Reis nâm-ı diğer Baba Oruç...

Osmanlı'nın son devrinde yetişen bahriye subayı, yazar ve deniz tarihçisi Ali Rıza Seyfi (1880-1958) tarafından kaleme

alınan “Kemal Reis ve Baba Oruç” ilk defa Osmanlıca olarak 1909 yılında İstanbul’da basılmıştır. Eserin tam künyesi şöyledir: Ali Rıza Seyfi, Kemal Reis ve Baba Oruç, Süha Matbaası, Dersaadet 1325, 115 sayfa. Aslında iki ayrı kitaptan oluşan eserin hikâyesi ise daha önceki yıllara uzanmaktadır.

Ali Rıza Seyfi, eserin birinci kısmını oluşturan Kemal Reis isimli kitabını 1898’in son, 1899’un ilk aylarında, henüz 18-19 yaşlarında iken yazmıştır. Aynı sırada bu eser, devrin prestijli gazete/dergilerinden Malumat’ta “Osmanlı Meşâhîr-i Bahriyyûnu, Tedkikât-ı Târihiyye, Kemal Reis” başlığıyla tefrika edilmeye başlamıştır. Malumat’ın 8 Aralık 1898 (23 Receb 1316) tarihli 162. sayısında başlayan tefrika, atlamalarla gazetenin yedi sayısı boyunca devam ederek Şubat 1899 tarihli 172. sayıda tamamlanmıştır. Ali Rıza Seyfi basılan eserde, kitabı kaleme aldığı tarih olarak tefrikanın bittiği Şubat ayını verirken, yazma işinin Kasımpaşa’da olduğunu da belirtiyor.

Eseri oluşturan kitapların ikisinde de yazarın amacı, kesinlikle iki büyük Osmanlı denizcisinin hayatları hakkında kuru biyografik bilgiler vermek değildir. Kemal Reis kitabında Ali Rıza Bey, o zamana kadar hakkındaki malumat oldukça zayıf olan bu büyük denizcimiz hakkında bulduğu yeni bilgileri ilim dünyasıyla paylaşıyor. Hakikaten Kemal Reis’in Türk mü yoksa devşirme kökenli mi olduğundan vefat tarihine, bu vefatın nasıl meydana geldiğine kadar o zaman için bilinmeyen ve “bir sır olup kalmış olan” birçok bilgi ilk defa Ali Rıza Seyfi tarafından bu kitapta ortaya konuluyor.

Müteakiben, “vazifeyi yarım bırakmamak” maksadıyla müellif, Kemal Reis’in Endülüs Müslümanlarını kurtarmak için düzenlediği İspanya seferi ile Venediklilerle yapılan İnebahtı Muharebesi’nden genişçe, Modon Seferi’nden ise kısaca bahsederek birinci kitabını bitiriyor.

Eserin ikinci kısmını oluşturan kitap ise “Baba Oruç”tur. Baba Oruç, esasen bir hikâye, bir roman gibi yazılmış. Kitap, Oruç Reis’in, bugün Cezayir topraklarında bulunan Tilimsan’da, Tilimsan kalesinde müttelik İspanyol-Arap kuvvetleri tarafından kuşatılmasını, diğer bir ifadeyle şehadet destanını anlatıyor. Altı ay boyunca bir avuç mücahidin otuz-kırk bin kişilik düşman ordusu karşısında gösterdiği muazzam direnişi, Ali Rıza Seyfi, nefis üslubuyla hikâyeleştirmiş. Hikâye, kuşatmanın beşinci ayından başlayarak şanlı Oruç’un şehadet şerbetini içmesine kadar devam ediyor. Oruç Reis, İshak Reis, babayiğit Türk korsanlarından Alemşah Reis kitabın öne çıkan kahramanları. Beş bölümden oluşan Baba Oruç kitabının ikinci bölümünde yazar, eserin daha iyi anlaşılabilmesi için hikâye üslubundan ayrılarak Barbaros Kardeşlerin o tarihe yani Tilimsan kuşatmasına kadarki (1518) maceralarını anlatıyor. Sonra tekrar, sürükleyiciyi üslubuyla kuşatmayı anlatmaya devam ediyor.

Ali Rıza Bey, Baba Oruç’u, 1897 yılında Heybeliada Bahriye Mektebi’nde henüz bir talebe iken yazmış. Bu durumda bu eseri 17 yaşındayken yazdığı anlaşılmaktadır. Basılırken yazdığı küçük mukaddimede, eserini o zamanlar hangi düşüncelerle yazdığını şöyle ifade etmektedir: “Bu satırlar

henüz mektepte bulunduğum sırada Barbaros Kardeşlerin, yani Hayreddin Paşa ailesinin tarihini incelediğim esnalarda, adeta kendiliğinden ve bizde bu tür eserlerin yokluğundan kaynaklanan üzüntünün tesiriyle yazılmıştı. Hikâye tarzında yazılmış olması belki gerçekliğini şüpheye düşürür endişesiyle iki satırlık bir açıklama yapmaya mecburiyet hissediyorum. Tarihle uğraşanların bileceği üzere eser baştanbaşa muteber tarihî vesikalardan ibaret gibidir....”

İşte “Kemal Reis ve Baba Oruç”, birbirinden farklı iki kitabı, birbirinden farklı tarzda, aynı eserin içinde okuyucuyla buluşturuyor. Bu haliyle sıra dışı olan eser, okuyucunun bu iki meşhur Osmanlı denizcisinin hayatını öğrenmesini; diğer tabirle bir taşla iki kuş vurmasını sağlıyor.

Eseri yayına hazırlarken, daha geniş kesimlerin istifade etmesi maksadıyla dilini sadeleştirdik. Fakat denizcilik tabirleri aynen muhafaza edilmiş, bu kelimeler dipnotlarda açıklanmıştır. Ayrıca, Kitab-ı Bahriye’den iktibas edilen şiirlerin diline de dokunulmamıştır. Müellif eserde yer yer kendisi de dipnotlarla izahlarda bulunmaktadır. Bu sebeple biz kendi dipnotlarımızın sonuna yayınlayanın notu manasına “(y.n.)” rumuzunu ilave ettik. İstifadeyi artırmak için çalışmamızı resim, fotoğraf, gravür, harita gibi görüntülü malzeme ile destekledik. Kemal Reis’te olsun Baba Oruç’ta olsun, zaman zaman -bugünden bakıldığında- bazı eksik ve yanlış bilgiler görülmektedir. Tarihçiliğimizin mesafe aldığı bir işareti olarak gördüğümüz bu sehivlerden bazıları için yine dipnotlarda izahlar getirdik.

Son olarak “Kemal Reis ve Baba Oruç”un, neşredildiği yıllarda yapılan bir tanıtımından bir iki cümle naklederek sizi eserle baş başa bırakalım: “Osmanlılar, kim olduklarını öğrenmek ve ona göre hareket etmek için aziz atalarının kudret ve kahramanlık destanlarını bilseler kendilerine olan güvenleri elbette artar. Çünkü, tarihini bilmeyen bir millet babasını tanımayan bir çocuğa benzer.”

Selman Soydemir
İstanbul 2012